

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

<i>Харитоновна Тетяна Євгенівна</i> РОЗВИТОК ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	716
<i>Гавриш Наталя Степанівна</i> ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ	718
<i>Григор'єва Христина Антонівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОПРОТЕКЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	720
<i>Годованюк Андрій Йосипович</i> КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРАХ	722
<i>Заверюха Марина Михайлівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ІНВАЗІЙНИХ ВИДІВ ДЕРЕВ В УКРАЇНІ	724
<i>Канівець Людмила Анатоліївна</i> ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ	726
<i>Karakhanian Karuna</i> ELECTRONIC SALE OF LANDS AND RIGHTS TO THEM AS A MANIFESTATION OF DIGITALIZATION OF LAND LEGAL RELATIONS	728
<i>Платонова Євгенія Олегівна</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	730
<i>Валянська Тетяна Петрівна</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПОЗАСУДОВЕ», «ДОСУДОВЕ» ТА «АЛЬТЕРНАТИВНЕ» ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ	732
<i>Слепньова Катерина Вадимівна</i> ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ	735

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Шамша Ігор Володимирович</i> ФІЛОСОФІЯ МЕДІЙНИХ ПРАКТИК: КОНЦЕПТУАЛЬНІ КОНТУРИ	738
<i>Аксьонова Віра Ігорівна, Алексєєнко Анастасія Андріївна</i> ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА АНТРОПОЛОГІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУПЕРЕЧЛИВИХ АСПЕКТІВ ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	740
<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ПРИНЦИПИ СПОЛУЧУВАНOSTІ ПОЗИЦІЙ В ЦІЛІСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ	742
<i>Smaznova Iryna</i> LAW & FORGIVENESS	744
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР: КОНФЛІКТОГЕННИЙ АСПЕКТ	746
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЖ. РОУЛЗА	749
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> КІЛЬКІСНИЙ ВИРАЗ КВАНТОРІВ ІСНУВАННЯ. АНАЛІЗ АСПЕКТІВ ЗАВДАНЬ ТЗНК	751
<i>Котовська Анастасія Вікторівна</i> ВПЛИВ АГНОТОЛОГІЇ НА РОЗВИТОК ПРАВОВИХ СИСТЕМ	753

СЕКЦІЯ 19. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Кормич Людмила Іванівна, Краснопольська Тетяна Миколаївна</i> БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	756
<i>Вітман Костянтин Миколайович</i> ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АВТОКРАТИЧНИХ ЦЕНТРІВ НА ЕТНОПОЛІТИЧНУ СФЕРУ КАЗАХСТАНУ	758
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ	760
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> СУЧАСНА АДАПТАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У КІБЕРПРОСТІР	763

Крижановська Тетяна Олександрівна
Міжнародний гуманітарний університет,
доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін,
кандидат філософських наук

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЖ. РОУЛЗА

Справедливість є одним з центральних принципів і водночас проблем сучасного суспільства. Розгляд справедливості відбувався ще в роботах класиків античної філософії і простежується як важливий мотив через всю історію соціально-філософської думки. У сучасній соціальній філософії поняття справедливості отримує новий стимул через геополітичні зміни, появлення нових держав та нових інституційних структур, процеси локалізації та глобалізації, військову агресію тощо. Важливість розгляду справедливості як ключового аспекту громадянського і правового існування підкреслює, що справедливість не лише регулює соціальну практику, але і визначається через інституційні механізми. Справедливість є не лише ключовим елементом моральності, але і необхідною універсальною величиною для забезпечення функціонування суспільства.

Розгляд теорії справедливості Джона Роулза (John Rawls) є важливим аспектом сучасної соціальної та політичної філософії. Ця теорія, викладена в його відомій праці «Теорія справедливості» («A Theory of Justice»), надає фундаментальні принципи для оцінки справедливості у розподілі ресурсів та визначення справедливого соціального порядку. Аналіз концепції справедливості Джона Роулза має значний вплив на теорію та практику, оскільки він надає певний теоретичний каркас для розуміння справедливості у сучасному західному суспільстві.

Предметом дослідження роботи є концепція справедливості американського політичного та морального філософа Джона Роулза.

Метою роботи є виділення основних положень концепції дистрибутивної справедливості Джона Роулза.

Для початку треба зазначити, що погляди Дж. Роулза на суспільство формувались протягом декількох років і вже в перших його працях, як зазначають дослідники його творчості, «зосереджено увагу на теологічних питаннях... і розглянуто питання про те, як правильно тлумачити спільноту (community)» [1, с. 27]. При цьому він критикує концепцію суспільного договору, як її представлено Т. Гобсом, стверджуючи, що такий договір призводить лише до створення «суспільства угод і договорів», яке виступає лише як інструмент досягнення індивідуальних, і, здебільшого, егоїстичних, а не загальних цілей. Його аргумент полягає в тому, що учасники такого суспільства живуть у страху один перед одним, не формуючи згуртованості, суспільності як такої. Він протиставляє цьому погляду ідею спільноти як мети самої по собі, як об'єднання, в якому єдність індивідів не забезпечується страхом та користю, а ґрунтується на взаємній відкритості, любові, відповідальності та зобов'язаннях і в якому, власне, реалізується людська сутність. «Спільнота, судячи з усього, містить у собі поняття особистості. Якщо у нас немає особистості, то у нас немає й спільноти... Індивіди стають особистостями остільки, оскільки вони живуть в спільноті» [2, р. 112]. Тобто, «Ролзове розуміння спільноти спочатку формується саме в християнському контексті» [1, с. 28].

В «теорії справедливості» автор представляє концепцію «справедливості як чесності» [3, с. 37] (justice as fairness). Дж. Ролз висвітлює концепцію блага, яка складається з двох частин і, відповідно, з двох процедур. Він вважає, що в справедливості як чесності поняття права важливіше за поняття блага. Автор розрізняє вузьку теорію блага, яка спрямована на забезпечення первинних благ, що є передумовами для встановлення принципів справедливості, та повну теорію блага, яка розкриває соціальні цілі та благо добровільної діяльності, спрямованої на підтримку справедливих соціальних інститутів.

Вузька теорія блага базується на переконанні у важливості первинних соціальних благ, які розглядаються як ті, що бажає мати будь-яка розумна людина, незалежно від інших своїх бажань. Ці первинні соціальні блага можуть включати особисті права, свободи та можливості. Індивіди, діючи як саме такі особи, якими вони є, а не якими бажають бути інші, мають бажання діяти справедливо, і це бажання є частиною їхнього блага. Справедливість не просто одне із бажань; це бажання вести себе відповідно до певних принципів, які регулюють інші бажання. Це бажання виражати нашу природу як вільних та рівноправних осіб, і відмова від цього бажання на користь компромісів означає втрату нашої ідентичності. Задля цілей справедливості, як зазначає Дж. Ролз, ми маємо відкидати норму довершеності і «уникати хоч би якого визначення відносної цінності способів життя одне одного» [3, с. 601]. Саме цю фонову умову й підтримують засади справедливості.

Коли ми переходимо до розгляду повної теорії блага, що охоплює суспільне благо справедливості, виникає питання відповідності між вузькою та повною теоріями блага. Справедливість пов'язана з початковим становищем рівності громадян як вільних і моральних істот. Це рівність між людьми як моральними суб'єктами, які мають свою власну концепцію блага і здатні відчувати справедливість. Суспільна структура, яка має глибокий вплив на кожну особу, включає різноманітні становища, і люди, що знаходяться у таких різних становищах, мають різні очікування від життя. Інституції, які утворюють єдиний соціальний план та горизонт можливостей людини, впливають на її перспективи: ким вона сподівається стати та як вона планує це досягти. Саме через ці нерівності у соціальних становищах та позиціях, які не можна уникнути в будь-якому суспільстві, Дж. Ролз вважає, що необхідно застосовувати принципи соціальної справедливості.

Принцип чесності, як складова частина обов'язків, що покладаються на індивідів, передбачає, що вони повинні виконувати свою роль у відповідності з правилами, встановленими для відповідних інститутів. Однак для цього потрібно, щоб було виконано дві умови: по-перше, інститут повинен бути справедливим, тобто відповідати двом принципам справедливості; по-друге, людина повинна добровільно приймати переваги або користуватися наданими можливостями для просування своїх власних інтересів. Основна ідея, зауважує Роулз, полягає в тому, що за умови взаємовигідної співпраці певна кількість людей обмежує свою свободу, щоб надати перевагу загальному благу. Таким чином, кожна особа отримує справедливую частку, коли всі (включаючи себе) виконують свої обов'язки.

Необхідно зрозуміти зміст двох основних принципів справедливості, на яких вона ґрунтується, які «забезпечують спосіб розподілу прав і обов'язків основних соціально-політичних інститутів і визначають належний розподіл благ і форми соціального співробітництва» [4, с. 131].

Ці принципи включають, первинне й кінцеве формулювання. Первинне є наступним: 1-ий принцип: кожна людина повинна мати рівні права щодо найбільш загальної схеми рівних основних свобод, які сумісні з подібними схемами свобод для інших; 2-ий принцип: соціальні та економічні нерівності повинні бути влаштовані так, щоб від них можна було розумно очікувати переваг для всіх; щоб доступ до положення і посад був би відкритим для всіх. Відтак, кінцевий варіант зазначених принципів передбачає у результаті їх визначення перше і друге правило пріоритету. Перше правило – пріоритет свободи: основні свободи можуть бути обмежені тільки в ім'я самої свободи. Тут мають місце два випадки: 1) менш широкі свободи мають зміцнювати всю систему свободи, що поділяється всіма; 2) свобода менша, аніж рівна, має бути прийнятна для громадян, що володіють цією меншою свободою. Друге правило пріоритету – пріоритет справедливості над ефективністю і добробутом. Тут також передбачаються два випадки: 1) нерівність можливостей повинна збільшувати можливості людей з меншими можливостями; 2) надмірна ставка заощаджень повинна в результаті зменшувати тягар тих, на кому він лежить [5, с. 55].

Концепцію Роулза не варто розглядати як статичну, «вона швидше виступає у вигляді свого роду рухливої конструкції. В основі якої знаходиться майже незмінна ідея про особисту

недоторканість, що спирається на справедливість» [6, с. 29]. Вона є динамічною та еволюційною, як рухлива конструкція, яка може адаптуватися до змінних умов і потреб суспільства. Незважаючи на цю гнучкість, вона все ще має незмінне ядро – принцип свободи і принцип відмінностей, які ґрунтують справедливість.

Отже, основні положення концепції справедливості Дж. Роулза спрямовані на створенні в суспільстві правил, згідно до яких найменш забезпечені члени мають максимальні можливості. Роулзова теорія стала основою для багатьох дебатів та досліджень у галузі політичної теорії та етики, а також надихнула багатьох філософів та політиків у пошуку концепції більш справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. Кірюхін Д. Шлях до «теорії справедливості»: праці Джона Роулза 1940-х – початку 1950-х років. *Філософська думка*. 2022. № 1. С. 23–35. DOI: 10.15407/fd2022.01.023
2. Rawls J. A Brief Inquiry into the Meaning of Sin and Faith. Cambridge, London : Harvard Univ. Press, 2009. 288 p.
3. Роулз Дж. Теорія справедливості / пер. з англ. Київ : Основи, 2001. 822 с.
4. Шуліка А. А. Особливості розуміння політичної справедливості в концепції Дж. Роулза. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2018. № 1. С. 129–135.
5. Попович Т. П. Розуміння обов'язків у контексті теорії справедливості Джона Роулза. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 70. С. 53–58. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.70.8
6. Самолюк Н. М. Дистрибутивна справедливість: теорія, методологія. Проблеми забезпечення в соціально-трудових відносинах : монографія. Рівне : НУВГП, 2023. 351 с.

Ключові слова: справедливість, благо, чесність, особистість, свобода, права, розподіл.

Keywords: justice, goodness, honesty, personality, liberty, rights, distribution.

Токар Людмила Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри філософії*

КІЛЬКІСНИЙ ВИРАЗ КВАНТОРІВ ІСНУВАННЯ. АНАЛІЗ АСПЕКТІВ ЗАВДАНЬ ТЗНК

Аналіз завдань на висновки із простих засновків з тесту загальної навчальної компетенції попередніх років та демоверсій останніх двох, вказує на зміну фокуса уваги укладачів тесту з задач на силогістичні висновки, в яких висновок робиться із на підставі відношень між поняттями, на задачі, в яких необхідно проаналізувати кількісний вираз кванторів існування та встановити їх співвідношення. Такі спроби були у певних задачах попередніх років, але представлені вони були як неправильні варіанти відповідей.

В завданні 22 демонстраційного тесту 2024 р. ЄВІ ТЗНК запропоновано встановити, що логічно впливає із наступних умов: «Більшість студентів нашого факультету є кваліфікованими користувачами пакета комп'ютерної математики MathLab, а більшість із тих студентів, які є кваліфікованими користувачами пакета MathLab, є також кваліфікованими програмістами мовою Python» [1]. В засновках квантор виражений словом більшість. Він є частковим квантором (квантор існування). Частковий квантор вказує на те, що суб'єкт думки взятий не в повному обсязі або невідомо, чи в повному обсязі він взятий. Отже, спробуємо встановити кількісні границі квантора «більшість» та межі визначеності повноти предмета думки.